

Uniunea Avocaților din Republica Moldova

Союз Адвокатов Республики Молдова
Union of Advocates of the Republic of Moldova

MD-2012, mun. Chișinău, str. București, 46, tel.: 022226152, fax: 022226152
e_mail: uniunea.avocatorilor.rm@gmail.com, www.uam.md

Nr. UA/496/2024 din 06.08.2024

Comisia protecție socială, sănătate și familie
Parlamentul Republicii Moldova
email: info@parlament.md
cps@parlament.md

Ministerul Muncii și Protecției Sociale
secretariat@social.gov.md

Ministerul Justiției
secretariat@justice.gov.md

Pentru informare: **Camera Notarială,**
Uniunea Executorilor Judecătorești
Uniunea Administratorilor Autorizați din Moldova
Consiliul de Mediere
Uniunea Traducătorilor Autorizați din Moldova

Uniunea Avocaților din Republica Moldova intervine cu prezentul demers în vederea reprezentării intereselor membrilor săi, avocați care au statut de veteran de război, pensionar, persoană cu dizabilități, de a fi scutiți de obligația de a achita prima de asigurare medicală obligatorie în sumă fixă.

Astfel, legislația în vigoare în domeniul asigurării obligatorii de asistență medicală, pornind de la principiul solidarității, obligativității și contributivității stipulează la alin. (2) art. 4 al Legii nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală că, „(2) Asiguratul este persoana fizică obligată prin lege să își asigure riscul propriu de a se îmbolnăvi **sau Guvernul, pentru categoriile de persoane prevăzute la alin. (4).**”.

Categoriile de persoane asigurate de Guvern sunt indicate la alin. (4) art. 4, printre care, de exemplu, la lit. q) și veteranii de război, care NU sunt persoane angajate și obligate prin lege să se asigure în mod individual.

Totodată, alin. (5) stipulează că: „(5) Calitatea de asigurat și de plătitor al primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală pentru persoanele neangajate, **care nu sînt indicate la alin.(4)**, o au ele înseși.”.

Potrivit alin. (3¹) art. 5 al Legii nr. 1585/1998: „(3¹) Asigurarea obligatorie de asistență medicală a persoanelor neangajate **și neasigurate din contul bugetului de stat** se realizează în mod individual, prin achitarea primei de asigurare stabilite în sumă fixă, în mărimea, modul și termenele prevăzute de legislație.”.

Prin urmare, din conținutul dispozițiilor citate mai sus rezultă că, legea menționată **NU obligă la asigurarea individuală** persoanele neangajate indicate la alin.(4) și asigurate din contul bugetului de stat. Cu alte cuvinte, excepția la alin. (4) art. 4 în privința

persoanei obligate prin lege să se asigure în mod individual, este anulată de alte dispoziții ale aceleiași legi, mai sus citate, care stipulează că persoanele indicate la alin.(4) și asigurate din contul bugetului de stat nu au calitatea de asigurat și obligația de a se asigura în mod individual, fiind doar beneficiar al asigurării.

De asemenea, în conformitate cu art. 14 alin. (1) lit. f), (7) din Legea nr. 190/2003 cu privire la veterani: „(1) *Veteranii de război au dreptul la:*

f) asistență medicală în conformitate cu volumul asistenței medicale prevăzute în Programul unic al asigurării obligatorii de asistență medicală [...].

(7) Cheltuielile legate de acordarea, în cadrul asigurărilor obligatorii de asistență medicală, a prestațiilor prevăzute la alin. (1) lit. f) pentru veteranii pensionari, șomeri care beneficiază de ajutorul de șomaj, persoane cu dizabilități neangajate, vor fi suportate de la bugetul de stat.”.

Concomitent, conform anexei nr. 2 pct. 2 al Legii nr. 1593/2002 cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală: „Categoriile de plătitori ai primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă, care se asigură în mod individual ... 2. [...] avocații [...], **indiferent de forma juridică de organizare a activității**, neangajați [...]”.

De aici, rezultă că:

1) Anexa nr. 2 pct. 2 al Legii nr. 1593/2002, în partea în care vizează persoanele care nu au obligația să se asigure în mod individual conform alin. (4) art. 4 al Legii nr. 1585/1998, este în contradicție cu dispozițiile alin. (4) și (5) art. 4 și alin. (3¹) art. 5 al Legii nr. 1585/1998, contradicție care se poate soluționa doar pe cale interpretării.

Având în vedere că ambele categorii de calități nu se pot raporta drept parte la întreg, de exemplu statutul de veteran de război și cel de avocat, atunci se va aplica *lex posteriori*.

În speță, statutul de veteran de război și de participant la lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. Cernobâl, care exclud obligația de asigurare individuală în sumă fixă, au fost introduse în alin. (4) art. 4 al Legii nr. 1585/1998 prin Legea nr. 138/2020, în vigoare din 01.01.2021, adică ulterior existenței obligației anterioare a avocaților cu statut de veteran sau de participant la lichidarea consecințelor avariei de la C.A.E. Cernobâl de a se asigura individual.

Prin urmare, scutirea unor categorii de persoane neangajate de obligația asigurării de asistență medicală în mod individual, în condițiile în care la momentul intrării în vigoare a normei juridice date acestea în virtutea altei calități erau obligate să se asigure în mod individual, **permite celor din urmă să beneficieze de scutirea acordată prin noua lege**. În mod similar, se vor aplica regulile *lex posteriori* și în privința celorlalte calități care scutesc de obligația asigurării obligatorii de asistență medicală în mod individual;

În același context, este necesar să asigurăm un tratament egal și echitabil a persoanelor prevăzute la anexa nr. 2 la Legea nr. 1593/2002 în ceea ce privește obligația de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală și neadmiterea tratamentului discriminatoriu.

Astfel, titularul patentei de întreprinzător, care este concomitent pensionar sau persoană cu dizabilități severe, accentuate sau medii, **este scutit de obligația de a se asigura în mod individual**, din considerente legate de situația socială a persoanelor în cauză, indiferent de venitul realizat în calitate de titular de patentă de întreprinzător.

În același mod, alte categorii de persoane care deși nu sunt titulari ai patentei de întreprinzător, dar au un alt gen de activitate, precum ar fi *avocații*, **nu beneficiază de aceleași scutiri**. Diferența de tratament în situații similare trebuie să fie bazată pe criterii obiective.

Criteriul comparabil al situațiilor rezultă din faptul că în ambele cazuri persoanele **desfășoară sau au dreptul să desfășoare o activitate generatoare de venituri** și ambele categorii dețin concomitent statut de *persoană care nu este obligată să se asigure în mod individual*, conform alin. (4) art. 4 al Legii nr. 1585/1998.

De principiu, considerăm că **nu există nici o justificare obiectivă a diferenței de tratament dintre întreprinzătorii individuali, persoanele fizice care desfășoară activități independente în domeniul comerțului cu amănuntul și alte persoane indicate la anexa nr. 2 al Legii nr. 1593/2002 în stabilirea mărimii primei de asigurare obligatorie de asistență medicală.**

Suplimentar, în cazul *avocaților* care au atins limita de vârstă de pensionare și au statut de pensionari, dar continuă să activeze în calitate de avocați, considerăm că aceștia **nu trebuie obligați să achite primele de asigurare obligatorie de asistență medicală**, or, fac deja parte din categoria persoanelor asigurate de stat, iar **atingerea vârstei de pensionare nu obligă avocații să înceteze exercitarea profesiei de avocat**. Decizia avocatului cu statut de pensionar de a continua exercitarea profesiei de avocat **nu trebuie să-l dezavantajeze** în raport cu alte persoane cu statut de pensionar care aleg să nu desfășoare în continuare o activitate profesională pe perioada pensionării. Considerăm că statul trebuie să **încurajeze și să nu penalizeze** continuarea activității profesionale după pensionare, așa cum o face în cazul titularilor de patentă de întreprinzător. Discriminarea pe criteriu profesional încalcă dreptul la viață privată, corelat cu dreptul la tratament egal și nediscriminatoriu.

Chiar dacă se consideră că tratamentul diferit a persoanei doar pentru motivul că are statut de avocat ar putea fi cumva justificat de alte circumstanțe obiective neclare, contrar principiului calității legii, vom prezenta în continuare raționamentele Curții Constituționale care sugerează unul dintre criteriile obiective care ar putea fi luat în considerare în astfel de cazuri.

Astfel, conform hotărârii Curții constituționale nr. 08 din 06.04.2023 (§§ 60-62 și 66), excluderea persoanelor din categoria de „*persoană asigurată de Guvern*”, și includerea lor în categoria „*persoană asigurată individual*”, doar pentru motivul că dețin statutul de avocat, nu are la bază un criteriu obiectiv, deoarece **nu ia în considerare circumstanțe de ordin obiectiv precum ar fi posibilitatea realizării veniturilor din activitatea profesională de avocat**.

Nu vom limita analiza noastră doar la profesia de avocat și subliniem că trebuie să se țină cont că și celelalte persoane asigurate de Guvern, inclusiv veteranii, părinții care exercită în mod efectiv creșterea și educarea a patru și mai mulți copii, pentru perioada în care cel puțin un copil are vârsta de până la 18 ani, la fel trebuie să fie scutiți de plata primelor de asigurare obligatorie în sumă fixă, dacă nu realizează un venit din activitățile profesionale și cele economice indicate la anexa nr. 2 al Legii nr. 1593/2002, oricare ar fie ele.

Astfel, scutirea unor categorii de persoane, care desfășoară acele activități prevăzute la anexa nr. 2 al Legii nr. 1593/2002, de la plata primelor de asigurare obligatorie, doar pentru faptul că dețin un anumit statut, nu reprezintă o abordare echitabilă în raport cu celelalte categorii de persoane, or nu are la bază decât un criteriu de ordin subiectiv.

În condițiile în care un astfel de tratament diferit în situații comparabile **nu are la bază o justificare întemeiată pe un criteriu obiectiv și rezonabil, de exemplu venitul realizat**, putem vorbi **despre o discriminare vădită între aceste categorii de persoane** pe criteriul profesional (avându-se în vedere în mod prezumtiv criteriul de dispunere de o sursă *potențială și ipotetică* de venit din bunurile pe care le dețin sau din activitățile desfășurate de reprezentanții profesiilor libere conexe sistemului justiției), fapt care se încadrează în prevederile art. 7 alin. (1¹), (2) lit. a¹), g) din Legea nr. 121/2012 cu privire la asigurarea egalității.

În această ordine de idei, **dreptul la egalitate nu este decât dreptul de a fi tratat în același mod în care este tratată o persoană care se află într-o situație juridică echivalentă** (a se vedea, în acest sens, HCC nr. 13 din 18 ianuarie 2019, § 28). *Compararea situațiilor se realizează în baza unor criterii obiective în care se află subiecții comparării și nu în baza unor categorii formale, prezumții, speculații, deoarece **tratamentul diferit trebuie justificat în mod obiectiv și rezonabil*** (HCC nr. 30 din 23 septembrie 2021, § 45).

Remarcăm că statutul de *avocat* **nu garantează realizarea unor venituri** și în asemenea situații avocații neangajați care se încadrează concomitent în categoria *persoanelor asigurate de Guvern*, în temeiul alin. (4) art. 4 al Legii nr. 1585/1998, **se regăsesc în situații comparabile cu persoanele asigurate de Guvern care nu au calitatea de avocat și nu sunt angajate.**

După cum rezultă din §60 al Hotărârii Curții Constituționale nr. 8/2023 „Din conținutul normelor analizate, Curtea concluzionează că **licența de avocat nu presupune și încasarea în mod automat a unor venituri pecuniare**, încasarea acestora fiind dependentă, *inter alia*, de efortul fizic și intelectual (capacitatea de muncă) depus, de capacitatea avocatului de a avea clienți și a le presta acestora asistență juridică calificată.”.

La §61 Curtea Constituțională a stipulat că: „*Dimpotrivă, deținerea licenței de avocat ar putea constitui un criteriu obiectiv care ar justifica excluderea persoanelor cu dizabilități din categoria persoanelor asigurate de Guvern dacă mecanismul legal ar ține cont de veniturile persoanelor în discuție.*”.

În raport cu persoanele obligate prin lege să se asigure în mod individual, și anume persoanele menționate în art. 23 alin. (4) din Legea nr. 1593/2002, precum ar fi titularii de patentă de întreprinzător (lit. d) pct. 1 din anexa nr. 2), care sunt scutite de obligația achitării primei de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă dacă sunt concomitent persoane asigurate de Guvern în temeiul alin. (4) art. 4 al Legii nr. 1585/1998, **avocații, nu beneficiază în mod egal de această scutire, deși se pot afla obiectiv în situații similare.**

În ambele cazuri titularii de patentă de întreprinzător, care concomitent au calitatea de persoane asigurate de Guvern, deși sunt în situația în care dispun de o sursă potențială de venit din bunurile pe care le dețin sau din activitățile desfășurate și sunt scutiți de obligația achitării primei de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă, avocații, în schimb, care concomitent au calitatea de persoane asigurate de Guvern conform alin. (4) art. 4 al Legii nr. 1585/1998 (veterani, pensionari, etc), totuși sunt obligați la plata primei de asigurare medicală în sumă fixă, pornindu-se de la prezumția că statutul de avocat ar garanta realizarea unui anumit venit. NU este clar, **de ce aceeași logică nu se aplică și în cazul titularilor de patentă de întreprinzător?!**

Un criteriu primar obiectiv care indică în privința realizării unui venit din activitatea profesională în sectorul justiției, de exemplu, este dreptul de a exercita efectiv această profesie, care poate avea loc doar în condițiile în care reprezentantul acelei profesii **nu**

are activitatea suspendată și este, în cazul avocaților, inclus în Lista avocaților cu drept de exercitare. În condițiile în care legislația îngrădește avocatul sau alt reprezentant al profesiei libere de a exercita activitatea profesională, nici nu se poate pretinde existența unui venit similar unei persoane angajate sau venit din activitatea de întreprinzător în bază de patentă.

În măsura în care, **pentru alte categorii de persoane, precum titularii de patentă de întreprinzător, nu se instituie nici un criteriu obiectiv pentru a fi scutiți de plata primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală, considerăm că același tratament trebuie aplicat față de alte profesii, activități și persoane care sunt indicate la alin. (4) art. 4 al Legii nr. 1585/1998.**

2) Anexa nr. 2 pct. 2 al Legii nr. 1593/2002 se referă la liberii profesioniști din domeniul justiției care **activează** indiferent în ce formă juridică de organizare a activității. Or, nu se poate pretinde că pentru experți judiciari se cere ca aceștia să activeze, adică să-și desfășoare activitatea profesională, ca și în cazul persoanelor neangajate care **exercită** independent profesiunea de medic de familie în una dintre formele de organizare a activității profesionale, menționate la pct. 2¹ anexa 2, iar în privința altor liberi profesioniști legiuitorul să instituie obligația chiar dacă aceștia nu activează/exercită profesia. Sensul acestei mențiuni/text „**indiferent de forma juridică de organizare a activității**” ne indică în primul rând că ar trebui să fie o formă juridică de organizare a activității și exercitarea nemijlocită a activității în cadrul acestei forme.

Prin urmare, drept primă soluție alternativă, propunem la punctul 2 al Anexei nr. 2 la Legea nr. 1593/2002 cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală, substituirea textului „care au obținut atestat, licență sau autorizație în modul stabilit de lege” cu textul „**care exercită activitate profesională**”.

La un nivel mai avansat al identificării criteriilor obiective de delimitare al existenței venitului se situează opțiunea stabilirii unui prag minim al venitului care ar justifica excluderea persoanelor menționate la alin. (4) art. 4 al Legii nr. 1585/1998 din categoria celor asigurate de Guvern (veterani, pensionari, etc) și obligarea acestor categorii de a se asigura în mod individual.

În cazul unei asemenea soluții, același tratament și bazat pe același criteriu, trebuia aplicat și pentru celelalte categorii de persoane, inclusiv pentru titularii patentei de întreprinzător.

În acest caz, la Legea nr. 1593/2002 cu privire la mărimea, modul și termenele de achitare a primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală, art. 23 alin. (4), propunem a fi modificat și expus în redacție nouă, cu următorul conținut:

„(4) Persoanele fizice care, concomitent, fac parte din categoriile de persoane neangajate, asigurate de Guvern, indicate la art. 4 alin. (4) din Legea nr. 1585/1998 cu privire la asigurarea obligatorie de asistență medicală, și din categoriile de plătitori ai primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă, prevăzute la anexa nr. 2, care nu realizează în anul de gestiune cel puțin un venit lunar mediu asigurat egal cu mărimea prognozată a salariului mediu lunar pe economie în anul respectiv, sunt în drept să solicite restituirea primei de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă achitată în anul respectiv.”

Acest text ține cont de veniturile realizate de fiecare categorie de persoane indicate la anexa nr. 2 al Legii nr. 1593/2002, după cum cere §61 al Hotărârii Curții Constituționale nr. 8/2023, – plătitori ai primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală în sumă fixă care concomitent, fac parte din categoriile de persoane

neangajate, asigurate de Guvern, indicate la art. 4 alin. (4) din Legea nr. 1585/1998, și care are la bază un criteriu obiectiv care determină apariția obligației de a plăti primele corespunzătoare de asigurare medicală obligatorie.

Dorin POPESCU
Președinte al Uniunii Avocaților din Republica Moldova

Ex. Vladislav Cîrlan
Tel. 022 221910